

[Formanden.]

1) *Valg af 17 medlemmer til det i toldlovens § 1, stk. 6, nævnte udvalg.*

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse).

3) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om afslutning af en traktat mellem Danmark og Island om overførelse af dele af Den arnamagnæanske Stiftelses håndskrifter til forvaring og forvaltning af universitetet i Reykjavik.

Mødet hævet kl. 20⁵⁵.

95. møde.

Lørdag den 10. juni 1961 kl. 9.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til det i toldlovens § 1, stk. 6, nævnte udvalg.
(Jfr. tidenden sp. 4388).

Valgt blev: *Jørgen Peder Hansen, Chr. Christiansen, Lis Groes, Per Hækkerup, Peter Nielsen, Lars M. Olsen, Hans Rasmussen, Henning Rasmussen, Aage Fogh, Harald Nielsen, Holmberg, Axel Kristensen, Anker Lau, Poul Møller, Jørgen Jensen, Weikop og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4344, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1109).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om afslutning af en traktat mellem Danmark og Island om overførelse af dele af Den arnamagnæanske Stiftelses håndskrifter til forvaring og forvaltning af universitetet i Reykjavik.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3251, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1017).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Per Hækkerup: Udvalget har, som det fremgår af tillægsbetænkningen, afholdt et møde. Der blev ikke under dette møde stillet noget ændringsforslag til lovforslaget.

De ændringsforslag, der er stillet til forslaget til folketingsbeslutning, fremgår af betænkningen; de blev udarbejdet efter førstebehandlingen, og jeg har kun fra udvalget den oplysning at give, at ved afstemningen om forslaget til folketingsbeslutning drejer afstemningen sig alene om det forslag til folketingsbeslutning, hvor efter „folketetinget meddeler sit samtykke til, at regeringen på Danmarks vegne med republikken Islands regering afslutter en traktat . . .“, medens selve traktatudkastet ikke er til afstemning i det høje ting, idet traktatudkastet kun er bilag til forslaget til folketingsbeslutning.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget og forslaget til folketingsbeslutning som helhed sattes derefter til forhandling.

Alsing Andersen: Ved denne afsluttende behandling finder jeg ingen anledning til at genoptage diskussionen. Jeg skal begrænse mig til på de socialdemokratiske udvalgsmedlemmers vegne at anbefale tingets ærede medlemmer at stemme for såvel det foreliggende lovforslag som for det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Ib Thyregod: Der er ikke mellem anden og tredje behandling fremkommet væsentlige nye momenter i sagen, og jeg kan derfor i det hele henvise til, hvad jeg har anført ved anden behandling. Vedrørende venstres udvalgsmedlemmers stilling skal jeg oplyse, at de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. N. Chr. Christensen anbefaler at stemme for lovforslaget og forslaget til beslutning, medens det ærede medlem frk. Helga Pedersen ligesom jeg selv ønsker at anbefale at stemme imod ud fra de synspunkter, som jeg tidligere har anført, og uanset vort principielle positive syn på spørgsmålet om ydelse af en gave til Island.

Poul Møller: Som det fremgår af tillægsbetænkningen, kan de konservative medlemmer af udvalget ikke medvirke til de to forslags gennemførelse, og vi anmoder de ærede medlemmer af tinget om at stemme imod forslagernes vedtagelse.

Det er ikke lang tid siden, vi har haft en udførlig debat om spørgsmålet, nemlig i forgårs eftermiddag. Vi er nu nået frem til lørdag morgen, og der er ikke fremkommet nye momenter i sagen i de 36 timer, som er gået siden anden behandling. Jeg skal derfor ikke fremføre noget nyt, men henvise til de betragtninger, jeg har gjort gældende både ved første og anden behandling, og sige, at når vi stemmer imod, er det først og fremmest, fordi vi mener, at den gave, der skal ydes Island, skal bestemmes af det danske folketing, skal bestemmes her, skal være til fri behandling her og ikke afgøres ved en overenskomst mellem den danske og den islandske stat, inden sagen forelægges folketinget. Der-

næst stemmer vi imod, fordi vi mener, at udleveringen kan medføre konsekvenser for en række andre samlinger her i landet, endvidere fordi vi anser det for at være urimeligt at splitte videnskabelige samlinger på den måde, det her sker, af hensyn til nationale følelser, og endelig fordi vi må befrygte, at den videnskabelige forskning vil lide afbræk herved, og det kan vi ikke medvirke til. Dertil kommer, at vi føler os overbevist om, at det her drejer sig om ekspropriation, og at man i en ekspropriationssag for at undgå de vanskelige erstatningsproblemer, der kan komme, med domstolsprocedure bagefter, burde have forhandlet med stiftelsens bestyrelse og med samlingens ejer, Københavns universitet, inden man havde truffet en bindende beslutning over for den islandske stat. Ud fra disse synspunkter mener vi ikke, at vi kan medvirke til forslagernes vedtagelse, men vil stemme imod, og vi opfordrer vore kolleger her i salen til at gøre det samme.

Vi har fra det konservative folkepartis side, som jeg nævnte ved anden behandling, søgt at samle underskrifter på en henvendelse til statsministeren i overensstemmelse med grundlovens § 73 om at udskyde lovforslagets stadfæstelse, indtil folketingsvalg har været afholdt. Vi har foreløbig fået 46 underskrifter. I henhold til grundloven kræves 60, og jeg vil gerne ved denne lejlighed sige, at underskrifter kan samles indtil 3 dage efter lovforslagets vedtagelse her i tinget. Jeg vil også i den anledning henstille til den højtærede statsminister at afvente forelæggelsen af sagen til stadfæstelse for Hans Majestæt Kongen, indtil der er gået 3 dage fra lovforslagets vedtagelse.

Helge Larsen: Jeg skal ikke her ved tredje behandling sige mange ord. Jeg tror, det meste af, hvad der kan siges for og imod delingen af Den arnamagnæanske Stiftelse og overførsel af den væsentligste del af dens håndskrifter til Islands universitet, er blevet sagt. Jeg og min gruppe går helt ind

[Helge Larsen.]

for de af den højtærede undervisningsminister og den højtærede udenrigsminister fremsatte forslag, og vi anbefaler at stemme for dem.

Aksel Larsen: Jeg må vel for den gode ordens skyld tage ordet og på min gruppes vegne anbefale, at man nu ved sidste og afgørende behandling stemmer for vedtagelsen af lovforslaget og forslaget til beslutning, således at sagen om de islandske håndskrifter kan få den eneste rimelige løsning, få en god løsning.

Rimstad: På mit partis vegne skal jeg udtale, at vi i henhold til det af os ved anden behandling fremførte alle agter at stemme imod.

Ninn-Hansen: Der har ved alle tre behandlinger af dette lovforslag været fremsat en efter min mening berettiget kritik af fremgangsmåden i denne sag. Til gengæld vil jeg gerne have lov til at takke udvalget for de fyldige oplysninger, der er givet i udvalgsbetænkningen og i den tillægsbetænkning, der er afgivet efter den alt for korte tid, der har været mellem lovforslagets anden og tredje behandling. Jeg synes, at denne tillægsbetænkning indeholder betydningsfulde oplysninger, i hvert fald oplysninger, der er af afgørende betydning for min egen stillingtagen til lovforslaget.

Ved anden behandling sagde det ærede medlem hr. Alsing Andersen — Folketings-tidende sp. 4345 —:

„Fra socialdemokratiets side har vi altid anerkendt berettigelsen af det islandske folks ønske om at se en væsentlig del af sine fortidsminder vende tilbage til Island, selv om vi vidste, at det ville betyde ofre for Danmark.“

Jeg skal ikke polemisere med det ærede medlem angående denne udtalelse. Jeg kan fuldt ud anerkende ønsket om at vise det islandske folk en venlig indstilling, en gavmildhed ikke mindst på de områder, hvor vi vel mest beundrer det islandske folk for dets evne til at hævde og værne om gammel nordisk kultur. Spørgsmålet er blot, hvor berettiget vi er til at yde disse ofre. Jeg kan her henvise til de bemærk-

ninger, mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Poul Møller, har fremsat herom. Jeg vil gerne yderligere sige, at de oplysninger, vi har fået gennem tillægsbetænkningen, viser, at vi ikke er så berettiget som den højtærede undervisningsminister og det ærede medlem hr. Alsing Andersen mener, til at vise denne gavmildhed.

Jeg vil blot stille spørgsmålet: kan det være berettiget at disponere over fortidsminder til fordel for det islandske folk, når vi dermed fratager en anden befolkning denne befolknings fortidsminder? For det er jo det, der vil ske ved udleveringen af Flatøbogen og formentlig også andre håndskrifter. Folketinget vil dermed fratage den grønlandske befolkning et fortidsminde, der beskriver den historie, som der er talrige synlige mindesmærker for i Sydgrønland. Jeg henviser her til den skrivelse, der er gengivet i tillægsbetænkningens underbilag 1, og hvoraf det fremgår, at Flatøbogen indeholder betydningsfulde afsnit om Grønlands ældste historie. Jeg henviser også til den skrivelse, der er optrykt som underbilag 2, og hvoraf det fremgår, at Flatøbogen og Hausbogen er hovedkildeskrifter for udforskningen af Grønlands første opdagelses og ældste bebyggelses historie.

Disse skrivelser er sendt, fordi man har rejst spørgsmålet om forskningen, men dette er efter min opfattelse mere end et spørgsmål om forskning; det er et spørgsmål om kulturværdier, der vedrører en befolkning, som det er blevet os betroet at værne om, at bistå. Der er jo ingen, som har spurgt den grønlandske befolkning, om den mener det berettiget, at man overgiver dens fortidsminder til en anden nation. Vi ved alle, at i august måned samles det grønlandske landsråd. Hvad ville være mere naturligt end at udskyde sagens behandling og forelægge spørgsmålet for det grønlandske landsråd? Efter min opfattelse ville det være helt igennem i overensstemmelse med bestemmelsen i loven om Grønlands landsråd § 7, hvis man gjorde det. Jeg skal ikke i den anledning stille noget spørgsmål til den højtærede Grønlandsminister. Den højtærede minister har tidligere udtalt sig som modstander af, at man udleverer Flatøbogen og også andre af Grønlands forhistoriske minder, der er omfattet af denne samling. Da den højtærede minister og det ærede

[Ninn-Hansen.]

medlem hr. Rosing jo som repræsentanter for Grønland ved mange lejligheder har meddelt — ligesom andre grønlandske folketingsmedlemmer har gjort det før dem — at de lægger vægt på, at landsrådet bliver spurgt, er jeg også overbevist om, at man ønsker, at der her tages det mest vidtstrakte hensyn til det grønlandske landsråd.

Jeg vil derimod gerne spørge den højtærede statsminister, der jo har en særlig opgave med at sikre den status, der eksisterer i disse områder, som ligger fjernest fra os, om statsministeren mener, det er i overensstemmelse med den status, Grønland har, at man ikke — således som det er meningen efter Grønlands forfatning i forhold til vor forfatning — spørger den grønlandske befolkning. Jeg ved jo dog, at den højtærede statsminister tidligere, da det drejede sig om Færøerne, har vist megen tålmodighed for i en speciel sag at høre på det, som kredse af den færøske befolkning havde at sige. Det er mig uforståeligt, hvis den højtærede statsminister betragter forelæggelsen for landsrådet af et spørgsmål af denne art, så betydningsfuldt det er for Grønland, som en formalitet. Jeg ville dog tro, at det ville være i bedst overensstemmelse med hele den måde, hvorpå vi betragter den grønlandske befolknings status i forhold til vor forfatning, hvis den højtærede statsminister her kunne stå op og sige, at selvfølgelig ønsker han og hans regering at høre, hvad den grønlandske befolknings egen valgfor-samling, landsrådet, mener om den udlevering, man vil foretage af dette grønlandske fortidsminde.

Per Federspiel: Jeg skal ikke forlænge denne debat, men vil gerne bede om tilladelse til at motivere min afstemning i denne sag.

Jeg så meget gerne, at vi fra dansk side skænkede det islandske folk disse skatte; men efter de meget indgående forhandlinger og på grundlag af den meget fyldige dokumentation, vi har fået, forekommer det mig, at hverken den høje regering eller det høje ting har nogen adgang til at disponere over de ejendele, som Den arnamagnæanske Stiftelse er sat til at forvalte. Alene af den grund ser jeg mig nødsaget til at stemme imod disse forslag.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg anser det heller ikke for særlig frugtbart på nuværende tidspunkt at fortsætte debatten om håndskrifterne. Jeg takker det store flertal her i tinget, som har givet udtryk for, at de vil støtte dette lovforslags gennemførelse. Det er vel overvejet og vel forberedt gennem mange år, under hvilke former man skulle finde frem til en løsning af et spørgsmål som dette, der er af vital interesse for disse to folk i Norden.

Det saglige grundlag er meget lidt omtalt i den debat, der har været ført. Dette forslag bygger i princippet og med hensyn til omfang og indhold af den gave, der er tale om, stort set på det samme grundlag, som har været udgangspunktet i alle forhandlinger, i alle drøftelser, siden kommissionen afgav sin betænkning i 1951. I denne kommissionsbetænkning var der forskellige meninger, forskellige synspunkter, men den overvejende del af kommissionens medlemmer var enige i principper, der ligger meget nær ved det, forslaget her indeholder. Der er ingen overrumpning over for nogen i det, der her foreligger. Det er en udbygning af synspunkter, som har været grundlæggende i alle drøftelser, lige siden kommissionen afsluttede sit arbejde i 1951.

Jeg synes heller ikke, det er noget stærkt standpunkt i et betydningsfuldt spørgsmål stadig at kredse om den formelle fremgangsmåde. Den kan diskuteres, vi har diskuteret den, og jeg har sagt min mening derom. Men når man skal træffe en beslutning, må sagens indhold dog være det væsentlige, og en begrundelse i selve det formelle synes jeg er svag over for et spørgsmål af så vidtrækkende og betydningsfuld karakter som det, der her er tale om.

Dette forslag kan ikke få konsekvenser med hensyn til at holde sammen på danske samlinger. Det er klart og bestemt sagt, at dette må ses som et særligt tilfælde, må ses under hensyn til hele den måde, hvorpå denne samling er kommet til Danmark, og til det forhold, der er mellem det islandske og det danske folk.

Med hensyn til Grønland beder jeg det ærede medlem hr. Ninn-Hansen læse, hvad der står i udtalelsen fra det filosofiske fakultet. Der står — efter at man har sagt, at Flatøbogen er blandt de islandske håndskrifter, der indeholder mest om Grønland —:

[Undervisningsministeren.]

„Det må dog bemærkes, at Flatøbogen både findes i en trykt udgave og en faksimileudgave, og man må regne med, at selve håndskriftet kun undtagelsesvis vil blive benyttet af forskere på dette område.“

Det er altså udtalelsen fra det filosofiske fakultet ved Københavns universitet — tillægsbetænkningens underbilag 1.

Må jeg yderligere til det ærede medlem hr. Poul Møller sige, at det er ikke hensigten, at lovforslaget skal forelægges til stadfæstelse før fredag. De frister, som skal overholdes, vil under alle omstændigheder blive overholdt; der kan ikke rejses indvendinger her.

Jeg tror, denne sags afgørelse vil blive af historisk betydning for de to folk i Norden; vi finder en løsning på et vanskeligt spørgsmål ved fredelig drøftelse, og der vises fra Danmark det hensyn over for et brødrefolk, at man giver tilbage som en gave til Island det værdifulde i nordisk kultur, som dette lands folk gennem århundreder har skabt.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg beder om tilladelse til at beslaglægge tingets tid nogle få minutter, idet jeg var forhindret i at deltage i formiddagsmødet i torsdags og først i går eftermiddags gennem fortrykket af Folketingstidende kunne gøre mig bekendt med de bemærkninger, der var fremsat om sagens juridiske karakter, bemærkninger, der i nogen grad var henvendt til mig.

Det har ikke kunnet være nogen overraskelse for nogen, at de juridiske fakulteters medlemmer ikke har kunnet nå til enighed om en udtalelse i anledning af det af udvalget stillede spørgsmål, og jeg overlader gerne til enhver at glæde sig over en talmæssig vurdering; men jeg vil gerne føje til, at jeg tror ikke, at de fremkaldte responsa har fået et eneste medlem af det høje ting til at ændre et tidligere indtaget standpunkt.

Jeg vil understrege, at jeg fortsat er af den opfattelse, at lovforslaget ikke er af ekspropriativ karakter, at det ikke indeholder bestemmelser om tvangsmæssig afståelse af ejendom. Jeg har intet at trække fra, hvad jeg om dette spørgsmål har sagt

ved første behandling, men jeg vil gerne føje følgende til: så vidt jeg vurderer det, tillægger fundatsen ikke Københavns universitet ejendomsretten til håndskrifterne så lidt som til stiftelsens kapital; retten over stiftelsens ejendele er alene en ret for en ubestemt kreds af personer til at studere håndskrifterne og nyde understøttelse af stiftelsens midler. Denne ubestemte kreds af berettigede ændres ikke ved lovforslaget. Island påtager sig ved traktaten at forvare og forvalte, hvad der overflyttes til Island, overensstemmende med fundatsens bestemmelser. De administrative ændringer, lovforslaget indebærer, er for mig at se helt underordnede i forhold til den omstændighed, at formålet og dermed den kreds, der kan nyde godt af stiftelsen, forbliver uændret.

Jeg tør måske også pege på konsekvenserne af det principmæssige synspunkt, nemlig spørgsmålet om erstatning. Det ærede medlem hr. Ib Thyregod gjorde nogle meget forsigtige bemærkninger herom, idet han sagde, at dette spørgsmål rejste meget vanskelige problemer. Det erkender jeg; thi hvem lider ved det, der sker, et økonomisk tab?

Må jeg endelig fremhæve, at det, jeg her har sagt, er udtryk for mit standpunkt, som jeg er nået til efter lige så indgående overvejelser af disse spørgsmål som de ærede medlemmer, der har modsat opfattelse, har gjort sig: Jeg ved ikke, om det standpunkt, som er mit, hvis denne sag kommer for en domstol, vil sejre, men jeg har ret til som enhver anden at give udtryk for en overbevisning om, at det vil det.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod sagde, at der kunne jo blive spørgsmål om en retssag, og at dette ville rejse mange indviklede juridiske problemer, det er jeg enig med ham i; der vil også rejse sig betydelige, tør jeg tilføje, processuelle problemer.

Poul Møller: Jeg takker den højtærede justitsminister for de bemærkninger, han har gjort. Ingen af os er jo i tvivl om, at den højtærede justitsminister står ved sin mening fra lovforslagets forberedelse. Der er altså delte meninger, og her vil jeg gerne gøre opmærksom på, at flertallet af

[Poul Møller.]

de responderende professorer ved de to fakulteter mener, at der foreligger en tvangsmæssig ejendomsafståelse.

Jeg ville ikke have taget ordet igen, hvis ikke den højtærede undervisningsminister var vendt tilbage til en polemik mod dem, der er modstandere af hans lovforslag, og havde talt om, at vi kredser om formaliteterne. Jeg vil gerne gøre den højtærede undervisningsminister opmærksom på, at efter vor indstilling og efter vort synspunkt er det ingen formalitet at respektere den private ejendomsret, at respektere de ejere, som er indsat ved et testamenté. Det er ingen formalitet, at man fremsætter et lovforslag og gennemtvinger det her i tinget uden forinden at have forhandlet med dem, der i testamentet er indsat som ejere. Det er ingen formalitet, det er en realitet. Og derfor er det, jeg gerne vil gøre opmærksom på, at her har vi altså også juraens flertal for vort standpunkt, for Københavns universitet er efter testamentet ejer, og styrelsen er påtaleberettiget, og det var her, man burde have startet sine indledende forhandlinger om denne sag og ikke med først at forpligte sig til gaven. Det er heller ingen formalitet, men det er efter vort skøn en realitet, om dette høje ting har adgang til frit at forhandle et forslag og ændre det, eller om der forinden med et fremmed land er truffet en aftale, en aftale, som man ikke har gjort folketinget bekendt med, før den er truffet.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Det ærede medlem hr. Poul Møller vil dog vist ikke benægte, at diskussionen her i salen i meget høj grad har drejet sig om fremgangsmåden, som jeg naturligvis slet ikke vil hævde er betydningsløs. Men jeg siger, at når man når til en debats afslutning, så må det dog til syvende og sidst være spørgsmålet om indholdet, det drejer sig om, og det er mit bestemte indtryk, at også en del af de medlemmer, som ikke vil medvirke til lovforslagets gennemførelse, er

af den opfattelse, at vi skal søge håndskriftsspørgsmålet løst med Island. Og jeg har ikke hørt væsentlige indvendinger mod selve lovforslagets saglige indhold. Det synes jeg det er nødvendigt og berettiget at sige ved den afsluttende debat her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag til lov om ændring i fundats af 18. januar 1760 for Arne Magnussens Legat (Den arnamagnæanske Stiftelse)
vedtoges med 110 stemmer mod 39.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til folketingsbeslutning om afslutning af en traktat mellem Danmark og Island om overførelse af dele af Den arnamagnæanske Stiftelses håndskrifter til forvaring og forvaltning af Islands universitet
vedtoges med 110 stemmer mod 40.

Formanden: Der vil nu blive givet udenrigsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Hvis det vil blive nødvendigt at afholde møder i folketinget inden folketingsårets slutning, vil meddelelse tilgå medlemmerne gennem folketingets bureau.

Mødet hævet kl. 9³⁵.

Fra indenrigsministeren modtog folketinget den 10. juni efter mødets slutning følgende skrivelse: